

INHOUD

GEBRUIKTE AFKORTINGEN	8
WOORD VOORAF	9
INLEIDING	11
1 VROEGE MENSEN	17
Ontdekking	18
Tijdrekening	28
De eerste mensen	32
Europa in	41
Neanderthalers	46
Levensomstandigheden	49
Krimp en groei	55
Jacht	59
Uitrusting	65
Levenswijze en mobiliteit	72
Immateriële waarden	74
De laatste millennia	79
2 ‘MODERNE’ JAGERS	86
Ontdekking	87
Een Afrikaans begin	89
Opnieuw Afrika uit	95
Chronologie	101
Europese condities	105
Europa in	107
Jagen in de kou	116
Een dynamische gemeenschap	121

Innovaties	130
Expressie en magie	135
Terugblik	145
3 HERKOLONISATIE VAN HET NOORDEN	150
Het einde van de ijstijd	151
Herkolonisatie	162
Informatiecentra	167
Techniek en uitrusting	170
Jacht	175
Kampplaatsen	183
Het dagelijks leven	193
Verbeelding en magie	198
4 MESOLITHICUM	203
Ontdekking	204
Andere condities	206
Een nieuw leven	221
Uitrusting	227
Jagen en verzamelen	234
De maatschappij	250
Kosmologie	261
De rust verstoord	267
5 DE 'AGRARISCHE REVOLUTIE'	268
Oude en nieuwe verklaringen	269
Laat-glaciale condities en jagers in het Nabije Oosten	272
Fase 1: de Natufiërs (12.000-9700 vC)	280
Fase 2: een nieuwe start	288
Fase 3: domesticatie van planten en dieren	302
Fase 4: het intensieve gemengde bedrijf	320
Een polycentrische revolutie	336
Terugblik	343

6 DE AGRARISCHE EXPANSIE	349
Naar alle windstreken	349
Naar het westen: hoe en waarom?	353
Westwaarts tot in Griekenland, 6800-6000 vC	367
De Mediterrane route tot in Portugal, 6200-5500 vC	383
De continentale route: naar de Donau	390
7 BANDKERAMIEK	402
Ontstaan van de bandkeramiek	403
Chronologie	406
Verbreiding	408
De woonplaatsen	420
Wonen en werken	425
Maatschappelijke relaties	438
Cultus en rituelen	449
Conflict en geweld	453
8 LANDBOUW IN HET NOORDEN	462
Kennismaking	463
Swifterbant en Ertebølle	471
In Nederland en omstreken	477
Naar Zuid-Scandinavië	487
Een nieuw bestaan voor de Swifterbanters	493
NOTEN	499
OM VERDER TE LEZEN EN TE STUDEREN	527
BIBLIOGRAFIE	531
BEELDVERANTWOORDING	583
ALGEMEEN REGISTER	591
REGISTER VAN ARCHEOLOGISCHE SITES	603
REGISTER VAN PERSONEN	608